

TESTIMONI

Mal d'Àfrica i felicitat

Antonio Villalonga¹

L'experiència vital com a metge a diversos països de l'Àfrica Tropical m'ha rebel·lat els contrastos profunds amb la societat occidental. Una de les coses que atrau aquest continent és percebre l'alegria de la vida, en gran mesura perquè són societats joves amb molts nens. D'altra banda, la cooperació desinteressada mostra els ressorts de la psicologia humana que associa la felicitat a la generositat, estar pendent dels altres amb una personalitat saludable.

De petit algun cop vaig jugar a ser metge i vaig dir que quan fos gran ho seria, però també vaig tenir un joc d'impremta i vaig dir el mateix, que seria impressor. El destí, o millor la providència divina, va voler que no pogués estudiar batxillerat i acabés en una escola professional on vaig estudiar impressió. Més tard vaig continuar amb enginyeria tècnica, tot apuntava que seguiria amb l'enginyeria superior, però en fer milícies la meua mare va emmalaltir greument i tenia molts camarades estudiants de medicina, als quals consultava contínuament, i va ser així que va fer un gir la meua vocació professional i es va complir contra tot pronòstic el meu altre desig infantil. Això m'ha fet pensar en les forces que mouen la història general i també la particular de cadascú, que fan que de vegades petits esdeveniments canviïn la deriva de les nostres vides, en aquest sentit, Déu que és el veritable Senyor de la història pot servir-se'n, en el cas de la meua afició per Àfrica així ho crec, perquè mai no havia tingut el més mínim interès en aquest continent fins que casualment em van convidar, en un congrés d'anestèsia, a dirigir una taula rodona sobre l'anestèsia en condicions precàries. Sempre havia fet anestèsia en condicions òptimes, com és habitual al nostre país, i no em va semblar correcte presidir aquesta taula sense abans adquirir una mica d'experiència pràctica en el tema i vaig sol·licitar ajuda a la meua col·lega Fuensanta Meseguer, que des de feia anys dedicava les seves vacances a col·laborar amb hospitals africans i a ensenyar-hi anestèsia. Per mitjà d'ella vaig anar a Asafo, a la selva de Ghana, on vaig estar un mes amb el metge Manuel García Viejo, germà de Sant Joan de Déu, que anys després moriria per l'ebola. Ell i la germana Socors, infermera, eren l'ànima de l'hospital, si hi havia algun problema seriós al quiròfan, cridàvem "Socors!", i hi acudia la germana i tot era molt més fàcil.

Durant aquell primer viatge ja hi vaig quedar fascinat per moltes coses i



també per l'admirable entrega d'aquestes persones i el gran bé que hi feien, i em vaig contagiar del MAL D'ÀFRICA, que afecta molts dels qui visiten aquest continent, però no és una malaltia tropical com el paludisme, sinó que es caracteritza per un sentiment en el més profund de la persona que apareix quan un no és allà i es manifesta per un marriment, una dolça enyorança i un gran desig de tornar-hi.

Molts cops m'he demanat a què es deu aquest mal d'Àfrica, i crec que és perquè és molt fàcil percebre-hi l'ALEGRIA DE LA VIDA. La gent és extravertida, és fàcil congeniar-hi, comparteixen el poc que tenen, a l'ambient hi ha rialles, veus, cants, llum, color i calor, olors, un contacte més continu amb la natura que és esplèndida... i un comprova que, malgrat la pobresa, LA VIDA ÉS BELLA. Però crec que el motiu principal pel qual es percep l'alegria de la vida és perquè hi ha molts nens i allà on hi ha nens hi ha alegria. Tot i la pobresa i les mancances més absolutes, hi ha un contrast evident amb el nostre món occidental ple d'avenços, amb molta riquesa, però sense nens, més egoista, i amb més soledat. Un món el nostre que ha perdut el referent de Déu, a diferència dels africans que solen preguntar quina és la teva religió i que comprenen que siguis d'una religió diferent de la seva, però no que siguis ateu.

Realment, des del punt de vista material, podríem dir que nosaltres vivim al PARADÍS i ells així ho perceben. Nosaltres tenim allò essencial en abundància i no en som conscients. Quins són els trets d'aquest PARADÍS que molts immigrants anhelan, exposant les seves vides per arribar-hi?

1. En primer lloc hi ha la **SEGURETAT**, el fet de poder viure tranquils: a molts llocs la vida humana no val res. Aquí no tenim guerres, ni trets, ni assalts, ni segrestos, es pot sortir a la nit, fins i tot les dones soles, cosa impensable a gran part del planeta.

2. El segon és que per viure cal **MENJAR**, i nosaltres mengem cada dia i en molts casos més del que és convenient per això tenim una epidèmia d'obesitat. En un dispensari d'un poblet d'Uganda van venir a consulta dues germanetes de 9 i 6 anys en acabar les classes de la tarda. La més gran va descriure els símptomes que patien totes dues: debilitat, sensació de marejos, fluixedat, dificultat d'atenció... els vaig preguntar i em van dir que per arribar a l'escola caminaven una hora, els vaig demanar què havien esmorzat i menjat al migdia i em van dir que res, i això cada dia (no es van queixar de gana)... els vaig donar jo mateix el tractament: caramels i galetes.

A l'Àfrica molts milions de persones només poden fer un àpat al dia i no cada dia. També l'**AIGUA** suposa un esforç quotidià de dones i nenes recorrent quilòmetres per aconseguir-la, no sempre en la quantitat i les condicions adequades.

3. El tercer és la **SALUT**: a molts països del món **SENSE DINERS NO HI HA MEDICINA**. La gent ho sap i per això no van al metge, ni s'acosten a l'hospital, tot i tenir malalties greus. La sanitat gratuïta i universal és un luxe nostre molt exclusiu.

4. El quart és viure a una **CASA** mínimament digna i confortable. Vaig passar l'epidèmia de la covid a Kinshasa, allà com a tot el Congo no es va poder confinar la gent ja que la majoria viuen a cases molt petites, sense electricitat ni aigua i sense menjar, i treballen cada dia per guanyar allò que menjaran el mateix dia.

5. El cinquè l'**ENSENYAMENT**: poder estudiar. Alguns països tenen la primària gratuïta però a la majoria la secundària no és gratuïta, de manera que la majoria no poden continuar els estudis.

6. I sisè és tenir un **TEIXIT SOCIAL** ben desenvolupat amb institucions que funcionin i assegurin els drets dels ciutadans i la llibertat: la sanitat, l'ensenyament, la justícia, les forces de seguretat, la banca, els transports, la premsa, etc.

7. A més, aquí som tan afortunats que tenim uns paisatges meravellosos, un clima benigne, una cultura mil·lenària riquíssima, una gastronomia de les més selectes del món, espectacles preciosos, i un llarg etcètera. És complicat trobar països que reuneixin les

característiques que he referit. Sens dubte aquí VIVIM AL PARADÍS encara que molts no se n'han assabentat.

Tot i això, aquí semblen menys feliços, molts no paren de queixar-se, hi ha més pacients amb trastorns psicològics o psiquiàtrics: estrès, ansietat, depressió i suïcidis. És com si volguéssim una quimera impossible d'assolir i el destí de molts fos estar trist i infeliços al paradís.

Penso que tothom busca ser feliç, però fa la impressió que molts persegueixen la FELICITAT com el ruc la pastanaga que penja del pal que sosté el qui el cavalca. Potser pel fet d'errar en l'objectiu i fer dependre la felicitat de tenir això o allò altre, s'és infeliç mentre no es té, però un cop s'ha aconseguit aquesta felicitat de seguida s'esvaeix, com els passa a molts nens amb els regals dels Reis Mags, i llavors es posa l'objectiu de ser feliç a tenir una altra cosa i així repetidament sense saciar mai l'afany de felicitat. Perquè la veritable felicitat més que a TENIR és a SER. A SER una bona persona: generosa, amable, amb bon humor, que pensa en els altres. És molt difícil que un egoïsta sigui feliç.

Les experiències que he viscut molts cops amb joves universitaris que participen en activitats d'estiu de cooperació a l'Àfrica són molt interessants. Treballen dur per construir una escola, o uns dormitoris escolars, o un dipòsit d'aigua, cavant, carregant materials, aigua, sorra, ciment, maons; i els de medicina ajudant en les visites a centenars de malalts. Aquests dies vivim en uns recintes en condicions precàries, sense electricitat ni aigua corrent, sense wifi ni TV, sense capricis, ocupats tot el dia amb la feina dura i a entretenir amb jocs els nens del poblat i ensenyar-los anglès o mates. En general, tots aquests joves em diuen que han estat unes vacances inoblidables, les més meravelloses de les



seves vides, se'ls veu molt feliços, satisfets. Sempre m'he preguntat: a què es deu aquesta felicitat aparentment paradoxal? Crec que és perquè el que ens fa realment feliços a les persones és estimar, que sempre suposa una donació desinteressada d'un mateix, i en aquestes activitats, els nois perceben les grans necessitats dels habitants dels pobles on anem i es bolquen a ajudar-los, i curiosament això els produeix una gran alegria. Això m'ensenya que és un error centrar-se, focalitzar-se o obstinar-se a ser feliç un mateix, normalment no s'aconsegueix, és molt més eficient procurar que siguin feliços els que estan a prop nostre, sol complir-se, en donar-se un als altres. Ho diu la Bíblia en afirmar que “fa més feliç donar que rebre”². Els mestres d'espiritualitat saben ben bé que “donar-se sincerament als altres és de tal eficàcia que Déu ho premia amb una humilitat plena d'alegria”³.

El contrast entre l'Europa opulenta i la pobresa material d'Àfrica, que no és humana, ja que tenen molts valors, dignitat i senyoriu, m'han servit en primer lloc per ser molt conscient de com d'afortunats i privilegiats som aquí i a més a més per saber valorar el que realment és essencial, que com deia el Petit Príncep, sol estar ocult als ulls.

També serveix d'inspiració per tenir una conducta vital més saludable, menys egoista, més oberta als altres, a dialogar, a enriquir el tracte amb altres, a procurar tenir bon humor, a prestar serveis i agrair els que ens fan. I això començant pels familiars, amics i companys, però també pels més necessitats, potser col·laborant com a voluntari amb alguna ONG o fundació sense ànim de lucre. Un germà meu i la seva dona tenen onze néts i estan contínuament per ells, jo els dic que són de l'ONG avis sense fronteres, i se'ls veu molt feliços. És molt saludable implicar-se en iniciatives solidàries que ens enriqueixen com a persones i fan que siguem més feliços al paradís on vivim.

Podem concloure que la felicitat no depèn d'una vida còmoda sinó d'un cor enamorat⁴ i la gent d'Àfrica estima la família, estimen els infants, estimen la natura i estimen Déu perquè tenen cor. Per això jo porto l'Àfrica al cor.

¹ Doctor en Medicina. Anestesiòleg. Vicepresident de la Fundació GIRAFRA.

² *Fets* 20:35.

³ Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer, *Forja* n. 591.

⁴ Sant Josepmaria Escrivà de Balaguer, *Solc* 795.